

A FERDE-VÍZESÉS

Földtani felépítés

A mai hegység alapjául szolgáló gránit és más palás kőzetek a földtörténeti ókorban képződtek. Ezen a később megsüllyedő, mélyebb részein tenger borította területen halmozódtak fel az ősidőkben itt emelkedő úgynevezett variszkuszi hegységek maradványai. Így alakultak ki a perm és triász időszaiki homokkőrétegek. A jura időszak első felében a tengerparti mocsarak iszaprétegei közé pusztult növények maradványai kőszéntelepeket alkottak. Az egyre mélyülő tenger üledékeiből homokkő és mészkő képződött, amelyek a Kelet-Mecsek jellemző felépítő-kőzetei.

TAVASZI ERDŐ

A kréta időszakban mozgalmas fejezet kezdődött a születő hegység történetében: Jelentős, részben tenger alatt működő vulkáni tevékenységről tanúskodik a magyaregryi Vár völgyben felszínre bukkanó párnaláva (trachidolerit), valamint a mélységben megszilárdult csengő hangú fonolit, amely a hosszúhetényi Köves-tetőn és a Szászvár közelében található Somlyón és Szamár-hegyen kerülhet szemünk elé.

A kéregmozgások gyűrődéseket, vetődéseket eredményeztek. A gigászi erők kibillentették vízszintes helyzetük-

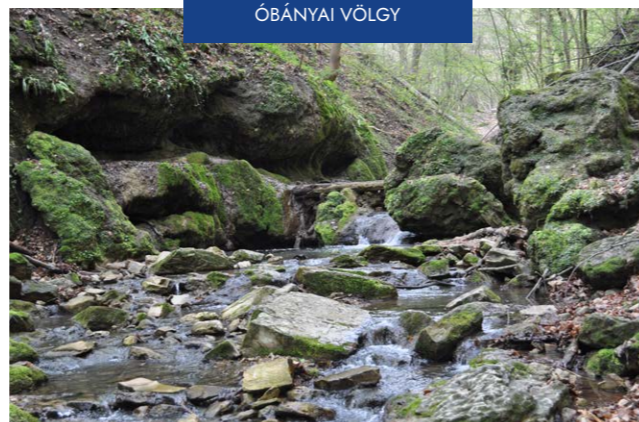
ből az Óbányai völgy ferde vízésésének mészkőrétegeit, de meghajlított, felboltozott formákkal másutt is találkozhat a figyelmes túrázó.

A felszín alatti karsztosodás a térségben nem jellemző, viszont a szivárgó vizek és a patakok mentén tanúi lehetünk egy érdekes jelenségnek: A vízben oldott mészkiválása során mésztufa képződik. A likacsos-porózus, szürkés színű kőzet változatos formáit láthatjuk többek között a Hidas-völgy Csurgójánál vagy az Óbányai völgyben: A Csepegő-sziklák egyedülálló földtani értékei a fokozottan védett patakos völgynek.

A földtani értékek és a terület felépítőközeteinek alapsabb megismeréshez nyújt segítséget a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság tanösvénye, amelyet a magyaregryi Vár völgyben tett séta alkalmával ismerhetnek meg az érdeklődők.

Magaslatok és völgyek sokszínű élővilága

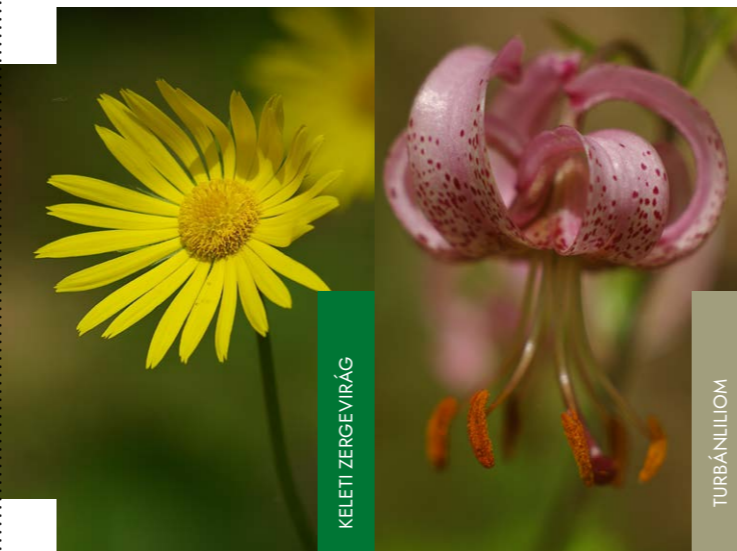
A Kelet-Mecsek a legmagasabb pontjainak, az úgynevezett sugarasan elhelyezkedő sasbérceknek a csoportja. A kiemelkedésekről sugárirányban leszakadó mély szurdokok, szerteágazó patakos völgyek szabdalttá, vadregé-

ÓBÁNYAI VÖLGY

nyessé varázsolják a zömében erdővel borított tájat, és itt nyújtózik legmagasabbra a hegység a tengerszint felett 682 méterben tetőző Zengővel. Az így kialakult változatos domborzathoz természetesen sokszínű élővilág kapcsolódik, sokszor ritka és igen értékes fajokkal.

A látogatót először a tavaszi erdő és madárdal ejtheti rabul. A számos erdőtársulás közül leggyakrabban a cseres-tölgyesek, a gyertyános-tölgyesek és a bükkösök csábitanak sétára árnyas ösvényeiken. A Mecsek éghajlatának köszönhetően a növényvilág elsősorban szubmediterrán elemekkel jellemezhető, így magas a védett fajok száma. Az eredi túrák során elkerülhetetlen a találkozás a szúrós csodabogyó vagy az illatos hunyor kiterjedt állományai-val. A cseres-tölgyesek nagy termetű, dekoratív növénye, a keleti zergevirág is védett faj, és leginkább ezekben a társulásokban kerülhet szem elé a fokozott természetvédelmi oltalom alatt álló bánáti bazsarózsa is. A terjedelmes gyertyános-tölgyesekben hasonló értékekre bukkanhat a figyelmes látogató: Az itt is megtalálható keleti zergevirág mellett egy nem kevésbé dekoratív faj, a turbánliliom virágzó hajtásait fedezhetjük fel. A nemes májvirág

KELETI ZERGEVIRÁG

TURBÁNLILOM

és a szártalan kankalin gyakori előfordulása természetes a gyertyános-tölgyesekben. Kevésbé közismert és feltűnő a természetben előforduló orchideák világa. A hazai fajok legnépesebb nemzetségét a nőszőfüvek alkotják. Itt a széleslevelű nőszőfű, a csőrös és a tallós nőszőfüvek nem ritka felbukkanása mellett kevésbé elterjedt fajok is emelik a terület természetvédelmi jelentőségét.

A jól jelzett turistautak mentén kirándulva az északi oldalakon és hűvös völgyekben bükkösök szálegyenes rengetege fogad. A tavasz lila-fehér szőnyeget varázsol odvas keltikékből a szürke törzsek alá. A Mecsek más erdőtársulásaiban is előforduló, de a bükkösök jellemző védett értéke az olasz müge. Északi elterjedésének határát a Mecsek vonulatai jelentik hazánkban.

Az idős, száradó vagy elpusztult fák szerepét, jelentőségét nem lehet elégszer említeni az erdei életközösségek esetében. A természetes erdő nem pusztán az egyforma törzsek végeláthatatlan sokasága, amelyek között akadálytalanul barangolhatunk az egyenletesen elterített avaron. A jól működő erdei életközösségek nélkülözhetetlen elemei a már hajlott korú faegyedek és az elhalt fák még álló vagy földön fekvő, korhadó részei is. A honos állat-, növény- és gombafajok sokasága kapcsolódik közvetlenül

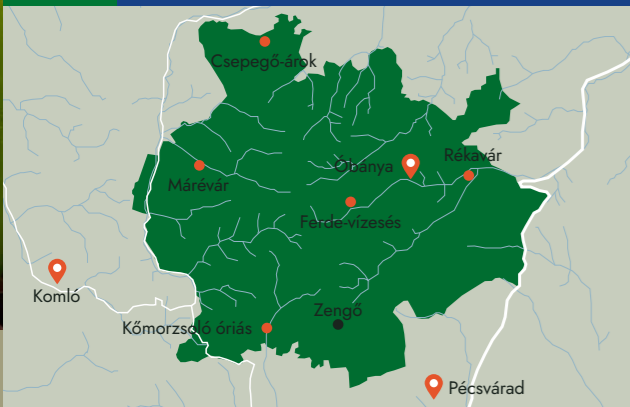
BÁNÁTI BAZSARÓZSA

ATRACÉLCINCÉR

ezekhez a különleges élőhelyekhez. Az erdei életközösségekben betöltött nélkülözhetetlen szerepüket legszemléletesebben az odúkészítő és odúlakó madarak, mint a harkály és egyes cinegefajok, vagy az elhalt faanyagban fejlődő bogarak lárvainak jelenléte példázza. Holtfa hiányában nem találkozhatunk a szarvasbogárral és a színpompás havasi cincérral sem.

A természet a Mecsek keleti részét különös gondossággal formálta meg. A színes, változatos alkotására bőkezűen szórta az élővilág tarka sokaságát. Az 1977 óta természetvédelmi oltalom alatt álló terület kiterjedése 9358 hektár.

Szöveg: Kulcsár Péter

Fotók: Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság fotóarchívuma

Címlapfotó: Völgyi Sándor

Felelős kiadó: Závoczy Szabolcs igazgató

DUNA-DRÁVA NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

7625 Pécs, Tettye tér 9.

Tel.: +36 (72) 517-200

www.ddnp.hu

E-mail: dunadrava@ddnp.hu

Nyomdai előkészítés és nyomtatás: Redboxcom Kft.

Pécs, 2021.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKETÉS A JÖVŐBE

Az idősebb faegyedek és állományok folyamatos jelenléte biztosítja több, fokozottan védett madárfaj állandó előfordulását a Kelet-Mecsekben. Az öreg fák hatalmas koronái féltve őrzik a rétisas, a békászó sas és a fekete gólya fészkeit is.

RÉTISAS

Az Óbányai völgyben található Pro Silva e-tanösvény segítségével az erdei életközösség működése és a természetes folyamatok törvényszerűségei tanulmányozhatók. A hat állomásból álló tanösvény végigjárása során válaszokat kaphatunk többek között arra, hogy miért fontos az erdőben az erdőszegély, az elegység és a holtfa jelenléte. Az egyes állomások, illetve a tanösvény vezetőfüzete az Igazgatóság honlapján érhető el.

DÉLI SZITAKÓTÓ

A patakos völgyek tiszta vizében kevésbé látványos, ám annál érdekesebb és értékebb élővilág található. A mederben nyugvó kövek alján, apró törmelékekből épített csöszterű bölcsőjükben tegzesek fejlődnek. Szintén

a meder fenekén les zsákmányra a fokozottan védett kétcsíkos hegyi szitakötő lárvája. A nagyobb vízfolyásokban a folyami rák és több védett halfaj is előfordul. A szakavatott szemek előtt két nehezen észrevehető madárfaj is megjelenhet. A hegyi billegető és a magasabb partfalak üregeiben költő jégmadár is előfordul a területen.

A fogyatkozó gyepterületek maradványai egy korábbi tájhasználat, régi idők gazdálkodási gyakorlatairól mesélnek. A legeltetett vagy kaszált területek mellett rég felhagyott szántók, szőlők és gyümölcsösök adnak menedéket számtalan növényfaj ritkaságnak vagy az állatvilág füves területekhez kötődő képviselőjének. Az egyenesszárnyúak rendjének endemikus, fokozottan védett képviselője, a magyar tarsza üde kaszálórétek lakója. A szárazabb gyepek védett virágai között találjuk a szennyes ínfű, a leánykökörcsin vagy a kék atracél példányait. Utóbbi a fokozottan védett atracélcincér tápnövénye.

ODVAS KÉLTIKE

MAGYAR TARSZA

Ember és természet

A letűnt korok értekeit, történeteit kutató kirándulók hajdan büszke várak maradványai közt ábrándozhatnak a múlttól. A magyaregregyi Márévár és rendezvényeinek felkérése izgalmas programot kínál kicsiknek és nagyoknak egyaránt. Az egykori római hadi út mentén épült őrtorony viszontagságairól, hírhedt lakóiról vártörténeti kiállítás mesél. Az időről időre megrendezett Mára Vári Viadalok elevenítik fel a korabeli élet mindennapjait.

A mecseknádasdi Rékavár ódon falait csak a képzeletünk segítségével láthatjuk. A természet visszavette az egykori erődítésnek területet biztosító hegygerincet, ám az öregtorony alapjai, a falak, valamint a védőárkok maradványai még ma is jól láthatóak. A rideg falak között született Skóciai Szent Margit. Életének krónikáját, valamint az építménnyel kapcsolatos információkat kihelyezett tájékoztató táblán olvashatjuk.

A 18. században új települések határai szakították meg az összefüggő erdőszegélyekkel borított vidéket. Bajor üvegesek hozták magukkal értékes tudásukat, mesterségüket a pécsi püspök háborítatlan rengetegeibe. A közel egy évszázados munkájuk során három úgynevezett irtásfal született a Kelet-Mecsekben. Az üveg, illetve alapanyagának olvasztása temérdek bükkfát emésztett fel.

KISÚJBÁNYA

A kitermelt erdők helyén ma Óbánya és Kisújbánya települései várják a csendes kikapcsolódásra vágyókat. Az Üvegesek útja tanösvény a Kelet-Mecsek vadregényes tájain kalauzolja az érdeklődő látogatókat, és a kihelyezett tájékoztatóablak segítségével részletes betekintést enged az üvegekészítés történetébe.

Kirándulások a Kelet-Mecsekben

Számtalan létesítmény várja a pihenésre vágyó túrázókat az erdei ösvények mentén. A padokkal, asztalokkal, szalonnasütőkkel felszerelt új pihenőhelyek, turistaházak, esőbeállók mind a színvonalas kikapcsolódás szolgálatát. Több kilátó is csábítja a mozgás szerelmeseit.

A Kisújbánya közelében található 524 méteres Cigányhegy ugyan nem versenyezhet a Zengő magasságával, viszont központi elhelyezkedése miatt egyedülálló panorámát ad a Kelet-Mecsek vidékéről. Az 1980-ban épült kilátó rendhagyó, egyedülálló szerkezete 2021-ben újult meg. Az építmény kiállta a próbát, népszerűsége töretlen a természetbarátok körében.

KISÚJBÁNYA – KÁPOLNA

Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet

